

PhDr. Michal Vašečka, Ph.D

SOC 110 - Sociální a kulturní aspekty mezinárodní migrace

Zaměření kurzu:

Volitelný kurz SOC 110 „Sociální a kulturní aspekty mezinárodní migrace“ je určený pro studenty bakalářského studia oboru Sociologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy Univerzity. V kreditním systému je možné získat 6 kreditů.

Anotace:

Kurz analyzuje sociologicky široký pojem migrace, přičemž používá metodologii i jiných vědních oborů. Studenti mají možnost získat vědomosti o různých teoriích mezinárodní migrace, příčinách migrace a metodologických přístupech ke studiu migrace. Kurz poukazuje na souvislosti mezi nacionalizmem a migrací a analyzuje vliv válek a etnických konfliktů na mezinárodní migraci. Kurz zároveň analyzuje migraci prostřednictvím míry sociální koheze a sociální stratifikace společnosti, jak i míry redistribuce příjmů. Kurz přináší informace o vlivu míry lidského rozvoje na migraci a analyzuje přístup mezinárodních organizací při zvládnutí migrace. V závěru se kurz věnuje problematice žadatelů o azyl a uprchlíků v EU a v ČR, otázkám spojeným s migrační politikou České republiky a problematice sekuritizace migrace.

Organizace kurzu:

Kurz je jedno-semestrový, organizovaný ve formě přednášky (45 minut) a následného semináře (45 minut), týdně 2 hodiny. Posluchači mají k dispozici základní texty v elektronické formě zavěšené v Informačním systému. Další literatura je k dispozici v knihovně FSS.

Přednášky: úterý 13.30-15.00; místnost U24.

Podmínky pro absolvování kurzu:

1. Průběžné studium textů;
2. Absolvování dvou průběžných písemných testů;
3. Písemná zkouška;
4. Sledování portálu www.migraceonline.cz.

Systém hodnocení:

Každý student může získat maximálně 50 bodů, přičemž v případě zisku méně než 25 bodů student neuspěl. Podmínkou pro získání zápočtu je absolvování obou průběžných písemných testů a úspěšné absolvování písemné zkoušky. Jednotlivé úkony směřující k získání zkoušky budou ohodnoceny následovně:

48 % - 2 průběžné testy /max. 24 bodů/

52 % - písemná část zkoušky /max. 26 bodů/

Posluchači, kteří získají hodnocení v intervalu 25 - 50 bodů, budou vyhodnoceni následovně:

50 - 45 bodů

A

44 - 40 bodů

B

39 - 35 bodů

C

34 - 30 bodů

D

29 - 25 bodů

E

24 - 0 bodů

F

Obsah kurzu

1. Seminář (23.2.2016)

Teorie mezinárodní migrace

Úvod do kurzu

Migrace jako téma společenských věd

Filosofické tradice zkoumání migrace

Teorie mezinárodní migrace

Povinná četba:

Massey et al, 1993. *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*. In: *Population and Development Review*. Volume 19, n. 3, s. 431 – 466.

Uherek, Z. 2005. Migrace a formy soužití v cílových prostorech. In: (eds) Hirt, T – Jakoubek, M.: *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Antropologická perspektiva*. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 258 – 274.

Vertovec, S. 1999. *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: The International Library of Studies on Migration, kapitola 1: Introduction, s. xi – xxxvii.

Celkem: 62 stran anglického textu a 15 stran textu českého.

Doporučená četba:

Boyd, M. 1989. „Family and personal networks in international migration: recent developments and new agendas.“ *International Migration Review*, vol. 23, 638-664.

Hammar, T. 1997, *International Migration, Immobility and Development. Multidisciplinary Perspectives*. Oxford.

Martin, P. - Windgren, J. 2002. „International Migration: Facing the Challenge.“ *Population Bulletin*, 57 (1).

Portes, Alejandro. 1997. "Immigration Theory for a New Century: Some Problems and Opportunities." *International Migration Review* 31, pp 893-922.

2. Seminář (1.3.2016)

Konceptualizace migrace

Různé přístupy k výzkumu migrace a konceptualizace migrace (Determinismus v teoriích migrace, maximalizace kapitálu, behavioralismus, strukturalismus, humanistická perspektiva, systémové teorie, biografický přístup)

Modelování chování migranta

Migrace vnitřní a mezinárodní

Příčiny migrace - interní a externí popudy k migraci (push a pull faktory migrace)

Povinná četba:

Boyle, P., Halfacree, K., Robinson, V. 1998. *Exploring Contemporary Migration*. New York: Addison Wesley Longman. Kapitola 3: s.57 - 83.

Celkem: 27 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Hannerz, U. 1996, *Transnational Connections: Culture, People, Places*. London.

Kritz, M. M., Lean, L. and L., Zlotnik, H. (eds) 1992, *International Migration System. A Global Approach*. Oxford.

McAdam, D., McCarthy, J. and Zald, M. (eds) 1996, *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Cambridge.

Tilly, Ch. (1990), 'Transplanted Networks', in: Yans-McNeill, V. (ed.), *Immigration Reconsidered. History, Sociology, and Politics*. New York, pp. 79-95.

3. Seminář (8.3.2016)

Výzkum migrace

Migrace v historické vědě, demografii, ekonomii, antropologii, politologii a v právní vědě

Metodologické přístupy ke studiu migrace v sociologii a jiných vědách

Studium migrace v České republice

Povinná četba:

Brettell, B. Caroline - Hollifield, F. James. 2000. *Migration Theory. Talking Across Disciplines*. New York: Routledge. Kapitola „Introduction“, s. 1-21.; kapitola 2 „Demography and International Migration“, s. 43 - 74; kapitola 4 „The Sociology of Immigration“, s. 77-92; kapitola 5 „Theorizing Migration in Anthropology“. s. 96 - 119.

Celkem: 89 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Geddes, Andrew (2003): *The Politics of Migration and Immigration in Europe*, SAGE Publications, London.

Glick Schiller, N.; Basch, L. and Szanton Blanc, C. (1991), 'From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration', *Anthropological Quarterly*, 68/1.

Kaplan, Caren. 1996. *Questions of Travel. Postmodern Discourses of Displacement*. Duke University Press.

Park, Robert E. (1996): *Human Migration and the Marginal Man* (1928), in Sollors, Werner (ed.): *Theories of Ethnicity. A Classical Reader*, Macmillan Press, London: 156 – 167.

4. Seminář (15.3.2016)

Národní státy, globalizace a migrace

Etnicita a migrace

Národní stát, nacionalismus a migrace

Teritorizace národní identity

Globalizace a změny v chování migrantů

Povinná četba:

Alexander J. C., 1980, Core solidarity, ethnic outgroup and social differentiation: a multidimensional model of inclusion in modern societies, in J. Dofny e A. Akiwowo (eds.), National and ethnic movements, Sage, London, 1980, pp.5-28.

Barša, P. 2003. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Kapitola 10, s.209 - 246.

Joppke, Ch. 2004: Citizenship without Identity. In: Canadian Diversity, Vol. 3:2. Montreal: Association for Canadian Studies.

Rex, J. 1994: The nature of ethnicity in the project of migration. In: Guibernau, M. - Rex, J.(eds): The Ethnicity Leader. Nationalism, Multiculturalism and Migration. Cambridge: Polity Press.

Vertovec, S. 1999.: *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: The International Library of Studies on Migration, kapitola XIV: Brubaker, W.R.: „Membership without Citizenship: The Economic and Social Rights of Non-citizens“, s. 259 - 279.

Vertovec, S. 1999.: *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: The International Library of Studies on Migration, XVII: Baubock, R.: „Changing the boundaries of citizenship“, s.301-333.

Celkem: 99 stran anglického textu a 37 stran textu českého.

Doporučená četba:

Anderson, B. 1991, *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London.

Basch, L. - Glick Schiller, N. - Blanc Szanton, C. 1994, *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation States*. New York.

Hroch, M. 1985, *Social Preconditions of National Revival in Europe. A Comparative Analysis of the Social Composition of Patriotic Groups Among the Smaller European Nations*. Cambridge.

Smith, A. 1986, *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford.

Hobsbawm, E. 2000: *Národy a nacionalismus od roku 1780*. Brno: CDK.

Kurti, László and Juliet Langman (eds) 1997, *Beyond Borders: Remaking Cultural Identities in the New East and Central Europe*. Boulder.

5. Seminář (22.3.2016)

Typy vnitřní a mezinárodní migrace

1. průběžný test

Typy vnitřní migrace

Typy mezinárodní migrace

Historický přehled v oblasti mezinárodní migrace se zaměřením na poválečnou Evropu

Růst kulturní diverzity v Evropě jako důsledek migrace

Povinná četba:

Castles, S., J. M. Miller. 1998. *The Age of Migration*. Houndmills: Macmillan Press Ltd., kapitola 4: Migration to Highly Developed Countries since 1945, s. 67-84

Wallace, C., D. Stola. 2001. *Patterns of Migration in Central Europe*. Palgrave Macmillan. kapitola 1: Introduction, s. 13-37

Celkem: 41 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Bade, K. J. 2000. *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Kapitola IV: Migrace a migrační politika za studené války (s. 281-356), kapitola V: Evropa jako imigrační kontinent na konci 20. století (s. 357-429)

Castles, S., J. M. Miller. 1998. *The Age of Migration*. Houndmills: Macmillan Press Ltd. Kapitola 3: International Migration before 1945 (s. 48-66), kapitola 5: The Next Waves: The Globalization of International Migration (s. 104-140), kapitola 9: New Ethnic Minorities and Society (s. 212-252).

Ókolski, Marek. 2004. „Migration Patterns in Central and Eastern Europe on the Eve of the European Union Expansion: an Overview.“ In Górný, A., P. Ruspini (eds.). *Migration in the New Europe. East-West Revisited*. Palgrave Macmillan, s. 23-44.

6. Seminář (5.4.2016)

Integrace imigrantů

Možnosti a hranice integrace migrantů

Tradice integrace v Evropě

Skupinově-diferencující práva

Ideály multikulturalismu a realita evropských společností začátku 21. století

Občanství v post-nacionální době

Povinná četba:

Hirt, T. 2005. Svět podle multikulturalismu. In: Hirt, T - Jakoubek, M.:(eds) Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Antropologická perspektiva. Plzeň: Vydavatelství Aleš Čeněk, s. 9 - 76.

Vertovec, S. 1999.: *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: The International Library of Studies on Migration, kapitola VI: Heisler, S.B.: „The Future of Imigrant Incorporation: Which Models? Which Concepts?“, s. 117 - 135.

Celkem: 18 stran anglického textu + 67 stran textu českého.

Doporučená četba:

Baubock, R. (ed) 1994: *From Aliens to Citizens. Redefining the Status of Immigrants in Europe*. Aldershot: Avebury. s. 3 - 71.

Gutmann, Amy (ed) 2001: *Multikulturalismus: zkoumání politiky uznání*. Praha: Filosofia.

Kymlicka, W. 1989, *Liberalism, Community and Culture*, Oxford: Clarendon Press.

Kymlicka, W. 1995, *Multicultural Citizenship*, Oxford: Clarendon Press.

Kymlicka, W. 1995, *The Rights of Minority Cultures*, Oxford: Oxford University Press.

Malkki, L. H. 1995. „Refugees and Exile: From „Refugees Studies“ to National Order Things. *Annual Review in Anthropology*, vol. 24, 495-523.

Parekh, Bhikhu 2000, *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*, New York: Palgrave Press.

Taylor, Charles 1994, “The Politics of Recognition”, *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, Amy Gutmann (ed.), Princeton, NJ: Princeton University Press, 25-73.

7. Seminář (12.4.2016)

Migrace a sociální síť

Koncept sociálních sítí a sociálního kapitálu

Diaspory a transnacionální strategie migrantů

Transnacionalismus jako nová perspektiva nahlížení na migraci

Povinná četba:

Clifford, J. 1997. "Diasporas", in M. Guibernau, J. Rex (eds.). *The Ethnicity Reader: nationalism, multiculturalism and migration*. Cambridge: Polity Press, str. 283–289.

Massey et. al. 1993. „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“, *Population and Development Review* 19(3). str. 448-454.

Portes, A. 1998. "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology", *Annual Review of Sociology* 24. str.2-9.

Portes, A., L.E. Guarnizo, P. Landolt. 1999. „The Study of Transnationalism: Pitfalls and Promise of an Emergent Research Field“, *Ethnic and Racial Studies* 22 (2), str. 217-230.

Celkem: 35 stran anglického textu

Doporučená četba:

Basch, L., N. Glick Schiller, Ch. Szanton Blanc. 1994. *Nations Unbound*. Routledge., chapter 2: Theoretical premises s. 21- 46.

Basch, L., N. Glick Schiller, Ch. Szanton Blanc. 1999. „From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration.“ In Pries, L. (ed.) *Migration and Transnational Social Spaces*. Ashgate. s. 73-96.

Castells, Manuel. 2000. „Towards a Sociology of a Network Society.“ *Contemporary Sociology*, vol. 25 (5): 693-699.

Cohen, R. 1997. *Global Diasporas: An Introduction*. London: Routledge

Klvaňová, Radka. 2006. *Na cestě za důstojným životem: motivy a strategie migrace Arménů žijících v Brně*. Diplomová práce. FSS MU.

Koser, K., C. Pinkerton. 2002. *The Social Networks of Asylum Seekers and the Dissemination of Information about Countries of Asylum*. London: Research and Development Directorate, Home Office

Levitt, P., N. Glick Schiller. 2004. „Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society“, *International Migration Review* 38(3): 1002-1039.

Portes, A., Sensenbrenner, J. 1993. „Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action. *The American Journal of Sociology*, vol. 98 (6): 1320-1350.

Pries, L. 1999. „New Migration in Transnational Spaces.“ In Pries, L. (ed.) *Migration and Transnational Social Spaces*. Ashgate, s. 1-28.

Putnam, R.D., K.A. Goss. 2002. "Introduction", in R.D. Putnam (ed.) *Democracies in Flux: the Evolutions of Social Capital in Contemporary Societies*. New York: Oxford University Press. 3 -19.

8. Seminář (19.4.2016)

Sociální transformace, globalizace a migrace

Migrace a zaměstnanost, migrace za prací

Populační exploze a migrace

Eko-migrace

Migrace jako součást životního stylu moderního člověka

Migrace a kvalita života - koncept a měření „lidského rozvoje“

Povinná četba:

Kritz, M. 1996: *Population Growth and International Migration: Is there a Link?* New York: New School for Social Research.

Schremmer, Ch. 2001: *Departure from the Periphery: Reflections on Regional Labor Markets within Borders in Austria*. In: Funck, B. - Pizzati, L. (eds): *Labor, Employment, and Social Policies in the EU Enlargement Process*. s. 207 - 214.

Wood, W. 1996: *Ecomigration: Linkages between Environmental Change and Migration*. New York: New School for Social Research.

Celkem: 51 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Baron, S. - Field, J. - Schuller, T. 2000. *Social Capital: Critical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press

Kaplan, Caren. 1996: *Questions of Travel. Postmodern Discourses of Displacement*. Duke University Press.

Loizos, P. 2000: „Are Refugees Social Capitalists? “ In Baron, S., Field, J., Schuller, T. (eds.) *Social Capital: Critical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press

Portes, A. 1995: ‘Economic Sociology and the Sociology of Immigration: A Conceptual Overview’, in: Portes, A. (ed.), *The Economic Sociology of Immigration: Essays on Networks, Ethnicity, and Entrepreneurship*, New York, pp. 1-41.

9. Seminář (26.4.2016)

Sociální stratifikace a migrace

2. průběžný test

Redistribuce příjmů a migrace

Sociální koheze a migrace

Sociální stratifikace a migrace

Brain drain, brain waste, brain lost

Rozvojová pomoc a migrace

Povinná četba:

Rhode, B. 1991: *East-West Migration/ Brain drain*. Bruseels: EC. s. 39 – 61.

Vertovec, S. 1999.: *Migration and Social Cohesion*. Cheltenham: The International Library of Studies on Migration, kapitola XVII: Weiner, M.: „Determinant of Immigrant Integration: An International Comparative Analysis.“, s. 375 - 389.

Vašečka, M. - Vašečka, I., 2003: *Recent Romani migration from Slovakia to EU Member States - Romani Reaction to Discrimination or Romani Ethno-tourism?* In: Nationalities Papers, Volume 31, No.1, Carfax Publishing, Taylor & Francis. s. 29 – 47.

Celkem: 54 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Cote, S., T. Healy 2001. *The Well-being of Nations. The Role of Human and Social Capital*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Granovetter, M. 1985. „Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness.“ *American Journal of Sociology*, 91 (3): 481-510.

Jordan, B. - Düvell, F. 2002: *Irregular Migration. The Dilemmas of Transnational Mobility*. Cheltenham: Edward Edgar Publishing, kapitola 3: Irregular migration, labour markets and social protection. s. 54 - 76.

Przeworski, A. 1991: *Democracy and the Market. Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*. New York.

10. Seminář (3.5.2016)

Nucená migrace

Koncept nucené migrace a uprchlíka

Novodobá nucená migrace - etnické konflikty, politické nepokoje, války

Situace v oblasti uprchlictví ve světovém kontextu

Displacement

Povinná četba:

Castles et al. 2003. *States of Conflict: Causes and Patterns of Forced Migration in the EU and Policy Responses*. London: IPPPR. Executive summary, str. i-vii.

Koser, Khalid. 2001. „New Approaches to Asylum.“ *International Migration*, vol. 39, str. 85-97.

UNHCR. 2006. *The State of World's Refugees 2006*. <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/template?page=publ&src=static/sowr2006/toceng.htm>, kapitola 1: Current Dynamics of Displacement, str. 9-29.

Celkem: 30 stran anglického textu

Doporučená četba:

Castles, Stephen. 2003. „Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation.“ *Sociology*, vol. 37 (1): 13-34.

Malkki, L. 1995. „Refugees and Exile: From Refugee Studies to the National Order Things.“ *Annual Review of Anthropology* 24: 495-523.

Turton, David. 2003. *Conceptualizing Forced Migration*. RSC Working paper no. 2. Refugee Studies Centre, University of Oxford.

11. Seminář (13.5.2016)

Uprchlíctví a česká azylová politika (hostování)

Uprchlíci v České republice a zemích střední Evropy

Česká azylová politika a legislativa

Azylová procedura a její aktéři

Uprchlícký tábor jako specifický kontext života uprchlíků

Povinná četba:

Projděte si webové stránky **Ministerstva vnitra** o migraci a azylu (www.mvcr.cz/azyl) a **Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky** v ČR (www.unhcr.cz). Podrobněji se zaměřte zejména na informace o základních právních dokumentech vztahujících se k uprchlíkům a azylu: *Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951* a *Zákon o azylu*, věnujte pozornost také *vývoji počtu žadatelů o azyl a udělených azylů v ČR od roku 1990* a jednotlivým *institucím*, které se věnují dané problematice v ČR. Seznamte se také s průběhem *azylové procedury* a *Státním integračním programem* pro azylanty.

Rozumek, Martin, Janů, Ivana. *Azylové právo ES*. Praha: OPU. kapitola 2: Vývoj společné azylové a migrační politiky EU. str. 8-16.

Szczepaniková, Alice. 2004. *V moci uprchlických táborů. Pohled na českou uprchlickou realitu*. www.migraceonline.cz

Celkem: 15 stran českého textu + studium na www

Doporučená četba:

Szczepaniková, Alice. 2006. „Válka, tábory a nový domov. Příběh Sedy – čečenské uprchlice v České republice a v Rakousku.“ In Frouzová, Magdalena (ed.) *Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě*. Praha: Vyšehrad.

Uhl, Pavel. 2006. *Nešvary české azylové politiky*. www.migraceonline.cz

Uprchlíkem v Česku. 2004. Člověk v tísní při České televizi, www.migraceonline.cz

12. Seminář (17.5.2016)

Migrace do ČR a migrační politika

Trendy v oblasti migrace v České republice

Migrační a integrační politika v Evropě a v České republice

Schengenská dohoda a svoboda pohybu osob v EU

Sekuritizace migrace

Povinná četba:

Barša, Pavel, Baršová, Andrea. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, kapitola 3: Evropská unie, str. 133-157, kapitola 5: Česko, str. 205-238 (celkem 55 stran česky)

Castles, S., Miller, M. J. 2009. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. New York: Palgrave Macmillan. Chapter 9.

Huysmans, J. 2006. *The Politics of Insecurity. Fear, migration and Asylum in the EU*. London, New York: Routledge. Chapter 7.

Celkem: 55 stran českého textu a 46 stran anglického textu.

Doporučená četba:

Broeders, D. 2007: *The new digital borders of Europe*. In: *International Sociology*. Vol.22, num.1. s. 71 - 92.

Čaněk, Marek, Grill, Jan, Szczepaniková, Alice (eds.). 2006. *Migration Processes in Central and Eastern Europe. Unpacking the Diversity*. Multikulturální centrum Praha.

Čižinský, Pavel. 2006. *Úvahy nad povahou současného zákona o pobytu cizinců*. www.migraceonline.cz

Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity. Fear, migration and Asylum in the EU*. London, New York: Routledge. Chapter 4.

Huysmans, J. (2000). *The European Union and the Securitization of Migration*. *Journal of Common Market Studies*, 38 (5), 751-777.

Wallace, Claire. 2002. *Opening and Closing Borders: Migration and Mobility in East-Central Europe*. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 28 (4): 603-625.

Zákon o pobytu cizinců na území ČR, 326/1999 Sb.